

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Θεοδώρα Βαρλά-Ζωγράφου
Δικηγόρος, Υποψήφια Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Tübingen
thvarla@varlaslaw.gr

ΠΡΑΚΤΙΚΟ

Μέρος Πρώτο

Ο Π, θείος του Α με μεγάλη περιουσία, καταλείπει σε αυτόν με ιδιόγραφη διαθήκη 50.000 ευρώ. Ο Α, ο οποίος δεν είναι ικανοποιημένος με το εν λόγω ποσό και κατόπιν προτροπής προς τούτο από τον Δικηγόρο του, Δ, αποφασίζει – προτού εμφανίσει τη διαθήκη – να προσθέσει ακόμα ένα ψηφίο στο ως άνω ποσό, ώστε πλέον να φαίνεται ότι ο θείος τού καταλείπει ποσό 550.000 ευρώ. Παράλληλα, πείθει τον 17χρονο υιό του, Υ, να εμφανιστεί ως Π ενώπιον της ομόρρυθμης εταιρίας Ε, η οποία ενδιαφερόταν να αγοράσει ένα ακίνητο του Π, και να προχωρήσει στην πώληση. Πράγματι, ο Υ καταφέρνει να κλείσει τη συμφωνία της πώλησης με τον Χ, διαχειριστή της Ε και εισπράττει άμεσα προκαταβολή 40.000 ευρώ. Μόλις συνειδητοποιεί τα ως άνω, η ξαδέλφη του Α, Ξ, κόρη του θανόντος Π, επισκέπτεται τον Α και του δηλώνει ότι εάν δεν αποκαταστήσει την αλήθεια άμεσα, θα καταγγείλει τόσο αυτόν όσο και τον Υ στις αρχές.

Ερωτάται:

1) Ποιο είναι το αξιόποινο των εμπλεκόμενων προσώπων;

Πρώτη πράξη – κακουργηματική πλαστογραφία 216 ΠΚ

Α: Ο Α είναι φυσικός αυτουργός στην πράξη της κακουργηματικής πλαστογραφίας (η πλαστογραφία είναι έγκλημα σωρευτικά μεικτό, ήτοι μπορεί να τελεσθεί με διάφορους τρόπους, οι οποίοι δεν μπορούν να εναλλαχθούν μεταξύ τους. Αν ο δράστης τελέσει το έγκλημα με δύο τρόπους, έχει τελέσει δύο αληθώς και πραγματικά μεταξύ τους συρρέοντα εγκλήματα) με τη μορφή της νόθευσης (216 παρ. 1 και 3β').

Οι τρόποι που πληρούν την α.υ. της πλαστογραφίας, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του 216 ΠΚ είναι η κατάρτιση πλαστού και η νόθευση. Ως προς την κατάρτιση πλαστού, παρατίθενται εν συντομία τα εξής:

Η περίπτωση της κατάρτισης πλαστού είναι εκείνη κατά την οποία λέμε ότι δημιουργείται εξ αρχής κάποιο έγγραφο, που προέρχεται από ορισμένο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ενώ στην πραγματικότητα δεν προέρχεται από αυτό. Δηλαδή, ο φερόμενος εκδότης είναι διαφορετικός του αληθινού εκδότη – θίγεται η «εγγυητική»

λειτουργία του εγγράφου. Το ενσωματωμένο στον υλικό φορέα διανόημα αποδίδεται σε κάποιο πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που πράγματι το διατύπωσε.

Στη δική μας περίπτωση, όμως, η πλαστογραφία τελείται με τη μορφή της νόθευσης.

Συγκεκριμένα, με την έννοια «νόθευση» του εγγράφου εννοείται η αλλοίωση του νοήματος ή της αποδεικτικής ισχύος ενός εγγράφου με τη μεταβολή του περιεχομένου του. Η μεταβολή αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί με προσθήκη, εξάλειψη, αντικατάσταση στοιχείων/λέξεων/αριθμών κλπ.. Αυτό ακριβώς πράττει και ο Α του πρακτικού, ο οποίος ακριβώς αλλοιώνει το περιεχόμενο της διαθήκης του Π, προσθέτοντας το ψηφίο «5», ώστε πλέον το αναγραφόμενο ποσό να είναι 550.000 αντί 50.000 ευρώ.

Νόθευση νοείται μόνον επί ήδη καταρτισμένου γνησίου εγγράφου. Ο ορισμός του εγγράφου απαντάται στο άρθρο 13 περ. γ' ΠΚ, σύμφωνα με τον οποίο *«Έγγραφο είναι κάθε γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία όπως και κάθε σημείο που προορίζεται να αποδείξει ένα τέτοιο γεγονός. Έγγραφο είναι και κάθε μέσο το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο τρόπο, για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή αναπαραγωγή στοιχείων που δεν μπορούν να διαβαστούν άμεσα, όπως επίσης και κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε πληροφορία, εικόνα, σύμβολο ή ήχος, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό, εφόσον τα μέσα και τα υλικά αυτά προορίζονται ή είναι πρόσφορα να αποδείξουν γεγονότα που έχουν έννομη σημασία.»*. Στο πρώτο εδάφιο του εν λόγω ορισμού εμπίπτει ακριβώς η περίπτωση της διαθήκης του Π, η οποία συναφώς θεωρείται έγγραφο ως γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία.

Κάθε έγγραφο είναι ένας τρόπος ενσωμάτωσης ενός ανθρώπινου διανοήματος σ' έναν υλικό φορέα.

Σύμφωνα με τη θεωρία για να καταφαθεί η έννοια του εγγράφου απαιτείται η πλήρωση τριών συγκεκριμένων προϋποθέσεων – λειτουργιών:

1. Διαιωνιστική λειτουργία – το υλικό διανόημα είναι συνδεδεμένο κατά τρόπο σταθερό (κατά την έννοια των συναλλαγών) με τον υλικό φορέα, ώστε είναι δυνατόν ανά πάσα στιγμή να αναπαραχθεί κατά τρόπο αξιόπιστο και να είναι πρόσφορο να χρησιμοποιηθεί ως απόδειξη.
2. Εγγυητική λειτουργία – κάθε έγγραφο πρέπει να έχει έναν εκδότη, δηλαδή ένα πρόσωπο, το οποίο αναγνωρίζει το διανόημα που ενσωματώνεται στον υλικό φορέα ως δικό του και δεσμεύεται από αυτό.
3. Αποδεικτική λειτουργία – κάθε έγγραφο είναι πρόσφορο ή προορίζεται να «αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία» (υπό ευρεία έννοια)

Το γεγονός της πλήρωσης των ιδιοτήτων του εγγράφου, όμως, δεν επαρκεί για να καταφαθεί και η πλήρωση της α.υ. του εγκλήματος. Σύμφωνα με την παρ. 1 του 216 ΠΚ απαιτείται ταυτόχρονα ένας *δίπλος σκοπός* στο πρόσωπο του αυτουργού. Ο σκοπός αυτός είναι σκοπός χρήσης του πλαστού και παραπλάνησης μέσω της χρήσης αυτής ως προς γεγονός με έννομες συνέπειες.

Ο Α θέλει (έχει σκοπό – δόλος α' βαθμού – επιδίωξη) να εμφανίσει άλλο περιεχόμενο διαθήκης από το πραγματικό. Αναγκαίο θεωρείται από τη νομολογία και το στοιχείο της προσφορότητας του πλαστού να παραπλανήσει, δηλαδή να υπάρχει η αντικειμενική δυνατότητα να παραπλανήσει ως προς γεγονός που έχει έννομες συνέπειες, πράγμα που πληρούται και στην περίπτωση μας με τη νοθευμένη διαθήκη του Π. Ο σκοπός παραπλάνησης συνιστά υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου, χωρίς τη συνδρομή του οποίου δεν τίθεται ούτε το αρχικά άδικο της πράξης του 216 ΠΚ.

Σημειώνεται ότι δεν μάς ενδιαφέρει η πραγμάτωση του σκοπού, αρκεί απλώς η ύπαρξή του. Ο Α φυσικά διαθέτει αυτόν το σκοπό παραπλάνησης με τη χρήση του εγγράφου, το οποίο νοθεύει, ώστε να λάβει από την περιουσία του θείου του χρηματικό ποσό μεγαλύτερο από αυτό που πράγματι θα κληρονομούσε.

Η πράξη πλαστογραφίας του πρακτικού είναι κακουργηματικού χαρακτήρα, αφού ο Α σκόπευε να προσπορίσει στον εαυτό του περιουσιακό όφελος, το οποίο ξεπερνά τις 120.000 ευρώ, όπως ορίζεται από την περίπτωση β' της τρίτης παραγράφου του άρθρου 216 ΠΚ (αν ο υπαίτιος ήθελε να προσπορίσει ... περιουσιακό όφελος, τιμωρείται με κακουργηματική ποινή, αν η συνολική ζημία υπερβαίνει τις 120.000 ευρώ). Μάλιστα το ως άνω περιουσιακό όφελος θέλει να το αποκτήσει βλάπτοντας τρίτον, όπως απαιτεί η αντικειμενική υπόσταση του 216 παρ. 3 ΠΚ. Ο τρίτος, ο οποίος βλάπτεται είναι, φυσικά, οι κληρονόμοι του Π.

Ο Α, συνεπώς, είναι φυσικός αυτουργός σε κακουργηματική πλαστογραφία με τη μορφή της νόθευσης.

Δ: Ο Δ, δικηγόρος του Α, είναι ηθικός αυτουργός στην πράξη της κακουργηματικής πλαστογραφίας υπό την μορφή της νόθευσης, η οποία τελείται εκ μέρους του Α. Πιο συγκεκριμένα, ο Δ είναι εκείνος, ο οποίος δημιουργεί στον Α την απόφαση (46 ΠΚ) μέσω της απαραίτητης πνευματικής επικοινωνίας (προκαλεί απόφαση που δεν ήταν ήδη ειλημμένη), να «νοθεύσει» το έγγραφο της ιδιόγραφης διαθήκης του Π, προσθέτοντας ακόμη ένα ψηφίο στο κληροδοτούμενο ποσό. Όταν εξετάζεται το εάν συντρέχουν στο πρόσωπο κάποιου οι προϋποθέσεις, ώστε αυτός να χαρακτηριστεί ως ηθικός αυτουργός, πρέπει αναγκάως να εξετάζεται και ο δόλος του προσώπου αυτού (το άρθρο 46 ΠΚ απαιτεί πρόκληση απόφασης με πρόθεση). Ο δόλος του ηθικού αυτουργού είναι δόλος διπλός. Ο ηθικός αυτουργός θέλει α) την τέλεση της συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης και β) την τέλεση αυτής από τον φυσικό αυτουργό. Στην περίπτωση του πρακτικού ο Δ έχει τον απαιτούμενο διπλό δόλο, αφού είναι αυτός, ο οποίος παρακινεί τον φυσικό αυτουργό Α να προβεί στην τέλεση της αξιόποινης πράξης της πλαστογραφίας με τη μορφή της νόθευσης.

Συνεπώς, ο Δ είναι ηθικός αυτουργός στην κακουργηματική πλαστογραφία με τη μορφή της νόθευσης.

Δεύτερη πράξη – Απάτη 386 ΠΚ

Υ: Ο Υ είναι φυσικός αυτουργός του αδικήματος της απάτης (386 ΠΚ), αφού με την εν γνώσει του παράσταση ψευδών γεγονότων (Γεγονός είναι περιστατικό ή κατάσταση

του εξωτερικού κόσμου αναγόμενο σε παρόν ή παρελθόν και δεκτικό απόδειξης ή τουλάχιστον διωποκειμενικά ελέγξιμο) ως αληθινών (παρουσιάζεται ψευδώς ως Π), βλάπτει ξένη περιουσία (την περιουσία της εταιρίας Ε) πείθοντας σε πράξη (καταβολή των 40.000 ευρώ). Πιο συγκεκριμένα, η μορφή της απάτης, η οποία εξετάζεται εν προκειμένω ονομάζεται «**τριγωνική απάτη**». Η τριγωνική απάτη είναι αυτή κατά την οποία άλλος πλανάται και άλλος διαθέτει. Η απάτη αποτελεί έγκλημα «αυτοβλάβης», δηλαδή καταρχήν αυτός που πλανάται είναι και αυτός ο οποίος υφίσταται την περιουσιακή βλάβη. Σημειώνεται δε εκ περισσού, ότι η περιουσιακή ζημία της Ε έρχεται σε υλική αντιστοιχία με το παράνομο περιουσιακό όφελος ύψους 40.000 ευρώ του Υ, όπως απαιτείται για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος.

Ο Υ επενεργεί εν προκειμένω στο νοητικό του Χ (όχι της Ε – καθώς μόνον τα φυσικά πρόσωπα πλανώνται) μέσω της πράξης εξαπάτησης και συγκεκριμένα της ψευδούς εμφάνισής του ως Π. Έτσι, τον πείθει να προβεί στη ζημιολόγο πράξη.

Ο Χ είναι διαχειριστής της Ε, ο οποίος δρα στο πλαίσιο της έννομης σχέσης ως όργανό της. Παρόλα αυτά, όπως ήδη αναφέρθηκε, μόνον τα φυσικά πρόσωπα μπορούν να πλανώνται, όχι τα νομικά. Έτσι, διενεργώντας την πράξη καταβολής των χρημάτων της προκαταβολής, ο Χ πλανάται μεν και διαθέτει (με την έννοια της διάθεσης νοείται η άμεση επένεργεια στην περιουσία κάποιου επί της οποίας υφίσταται εξουσία διάθεσης), αλλά στην ουσία αυτός που βλάπτεται είναι η εταιρία Ε. Γι' αυτό και λέμε ότι η απάτη που τελεί εδώ ο Υ είναι «τριγωνική» απάτη, με την έννοια ότι άλλος πλανάται και διαθέτει και άλλος βλάπτεται.

Προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση της τριγωνικής απάτης είναι η δυνατότητα του πλανώμενου να ενεργήσει την επιζήμια πράξη για τον βλαπτόμενο. Για τη σχετική διαπίστωση χρησιμοποιείται η λεγόμενη *θεωρία της εξουσιοδότησης*. Σύμφωνα με αυτή, ο πλανώμενος κατά κάποιον τρόπο αντιπροσωπεύει τον βλαπτόμενο (χαρακτηριστικό παράδειγμα ο διαχειριστής της εταιρίας) στην άσκηση της κατοχής επί της περιουσίας και έχει ρητή (όπως εδώ) ή σιωπηρή εξουσιοδότηση να επιχειρεί υλικές πράξεις στην ξένη περιουσία.

Ο λόγος, για τον οποίο η εξουσία αυτή αντιπροσώπευσης και δυνατότητας «διάθεσης» είναι τόσο κρίσιμη στο πλαίσιο της τριγωνικής απάτης, είναι ότι η απάτη αποτελεί έγκλημα «αυτοβλάβης», δηλαδή ο βλαπτόμενος, εξαιτίας της πλάνης που τού δημιουργείται από την απατηλή συμπεριφορά, προβαίνει ο ίδιος στη βλαπτική για την περιουσία του πράξη. Συνεπώς, για να μπορεί να στοιχειοθετηθεί απάτη με πλάνη τρίτου προσώπου, πρέπει να μπορεί αυτή η βλαπτική περιουσία του τρίτου να εξομοιούται με περιουσιακή διάθεση του ίδιου του ζημιωθέντος.

Περί τυχόν αμφιβολιών για τη δυνατότητα πράξης εκ μέρους του ανήλικου Υ, σημειώνεται εκ περισσού, ότι βάσει του 126 ΠΚ, ως ανήλικος 17 ετών, ο Υ πράττει κανονικά.

Α: Ο Α είναι ηθικός αυτουργός στην πράξη της απάτης, την οποία τέλεσε ο γιος του, Υ, έναντι της εταιρίας Ε, καθώς είναι εκείνος, ο οποίος δημιουργεί στον Υ την απόφαση (46 ΠΚ) μέσω της απαραίτητης πνευματικής επικοινωνίας, να πείσει με την εν γνώσει του παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών τον Χ να προβεί στην πράξη της καταβολής του ποσού 40.000 ευρώ για την δήθεν αγορά του ακινήτου εκ μέρους της

εταιρίας Ε και με αυτόν τον τρόπο να αποκομίσει παράνομο περιουσιακό όφελος, βλάπτοντας την ξένη περιουσία (της Ε). Η εν λόγω απάτη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «ιδιαίτερα μεγάλης αξίας», λόγω του ποσού των 40.000 ευρώ – αν και ο εν λόγω χαρακτηρισμός αποδίδεται κατόπιν εξέτασης της κάθε περίπτωσης *ad hoc*. Προσοχή! Η απάτη ιδιαίτερα μεγάλης αξίας διαφέρει από την κακουργηματική απάτη, η οποία εντοπίζεται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του αρ. 386 ΠΚ και απαιτεί ζημία άνω των 120.000 ευρώ. Η απάτη ιδιαίτερα μεγάλης αξίας αποτελεί απλώς ένα βαρύτερο πλημμέλημα από την απλή απάτη, σύμφωνα με την παρ. 1 του αρ. 386 ΠΚ.

Συνεπώς ο Α ευθύνεται για κακουργηματική πλαστογραφία με τη μορφή της νόθευσης σε αληθή και πραγματική συρροή (πλείονα εγκλήματα με πλείονες πράξεις) με απάτη ιδιαίτερα μεγάλης αξίας.

Σύντομη σημείωση περί συρροών:

Η θεωρία που αφορά στις συρροές αποτελεί μεγάλο κεφάλαιο του ποινικού δικαίου. Εν προκειμένω παρατίθεται απλώς μία σύντομη σημείωση για να υπενθυμίσουμε εν τάχει το βασικό σκεπτικό.

- Όταν ο δράστης έχει θέσει πράγματι το άδικο πλειόνων εγκλημάτων, διέπραξε πράγματι περισσότερα του ενός εγκλήματα, η συρροή λέγεται **αληθινή**.
- Όταν ο δράστης δημιουργεί την εντύπωση – το «φαινόμενο», ότι έχει διαπράξει πλείονα εγκλήματα, ενώ στην πραγματικότητα μπορεί να τιμωρηθεί μόνο για ένα, η συρροή λέγεται **φαινομένη/φαινομενική**.
- Όταν η συρροή (αληθινή ή φαινομενική) πραγματώνεται με μία πράξη, λέγεται **κατ' ιδέαν**.
- Όταν η συρροή (αληθινή ή φαινομενική) πραγματώνεται με πλείονες πράξεις, λέγεται **πραγματική**.

Ξ: Δεν υφίσταται αξιόποινος της Ξ, διότι η αναγγελία της πρόθεσης άσκησης των νομίμων δικαιωμάτων ενός προσώπου, δεν αποτελεί στοιχείο εκβίασης, αφού η «νόμιμη» απειλή δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου.

Μέρος Δεύτερο

Ο Α (του πρώτου μέρους), οργισμένος από την συμπεριφορά της Ξ, πείθει τον Τ να παραμονεύσει έξω από το σπίτι της και να την «σπάσει στο ξύλο». Πράγματι, ο Τ βρίσκει την Ξ και την χτυπά δυνατά στο πρόσωπο και στα πλευρά, συνειδητοποιεί όμως παράλληλα ότι η Ξ φοράει στο λαιμό της ένα χρυσό περιδέραιο, το οποίο αποφασίζει να αφαιρέσει. Παρά τα χτυπήματα, όμως, η Ξ αντιστέκεται και αποφεύγει τον Τ χτυπώντας τον δυνατά με μια πέτρα στο κεφάλι. Τότε εκείνος βγάζει από την τσέπη του ένα μαχαίρι, με το οποίο καταφέρνει 4 χτυπήματα στην κοιλιακή χώρα της Ξ. Έπειτα, ο Τ αφαιρεί το περιδέραιο και φεύγει εγκαταλείποντας την σοβαρά τραυματισμένη Ξ στο σημείο. Λίγη ώρα αργότερα, η Ξ υποκύπτει στα τραύματά της και πεθαίνει. Ο Τ παραδίδεται λίγο αργότερα στο αστυνομικό τμήμα.

Ερωτάται:

1) Ποιο είναι το αξιόποινο των εμπλεκόμενων προσώπων;

Πρώτη πράξη – θανατηφόρος ληστεία 380 παρ. 2 ΠΚ

Τ: Ο Τ ξεκινά με το σκεπτικό να τελέσει κατά της Ξ κάποια σωματική βλάβη – μάλλον βαριά, διότι η προτροπή του Α είναι ο Τ να «σπάσει στο ξύλο» την Ξ. Ενώ ασκεί βία, αντιλαμβάνεται ότι θέλει και να αφαιρέσει (με την έννοια της κατάλυσης ξένης κατοχής και θεμελίωσης νέας) το χρυσό περιδέραιο της Ξ. Εξακολουθεί να ασκεί βία προκειμένου να καταφέρει να αφαιρέσει το ξένο πράγμα που επιθυμεί, γι' αυτό και υπάγεται σαφώς στο έγκλημα του 380 ΠΚ. Συγκεκριμένα, όπως προϋποθέτει το ίδιο άρθρο, με σωματική βία κατά προσώπου (της Ξ), αφαιρεί από άλλον (την Ξ) ξένο ολικά κινητό πράγμα (το χρυσό περιδέραιο έχοντας σκοπό παράνομης ιδιοποίησης, δηλαδή σκοπό να το εντάξει στην προσωπική του περιουσία).

Φαίνεται λοιπόν σαφώς και εξ αρχής ότι ο Τ τελεί το σύνθετο (κλοπή + βία) έγκλημα της ληστείας (380 ΠΚ).

Τα πράγματα περιπλέκονται ακόμα περισσότερο, όταν ο Τ, κατόπιν του χτυπήματος της Ξ με την πέτρα στο κεφάλι του, χρησιμοποιεί μαχαίρι για να τραυματίσει σοβαρά την Ξ, έπειτα την εγκαταλείπει τραυματισμένη και εκείνη πεθαίνει.

Το εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα της θανατηφόρου ληστείας, το οποίο εντοπίζεται στο αρ. 380 παρ. 2 ΠΚ, προϋποθέτει την εκ της βίας της ληστείας επέλευση του βαρύτερου αποτελέσματος του θανάτου προσώπου, ο οποίος μπορεί να αποδοθεί τουλάχιστον σε αμέλεια του δράστη (29 ΠΚ). Εν προκειμένω, ο τρόπος άσκησης της περαιτέρω βίας εκ μέρους του Τ, αλλά και το ζωτικής σημασίας σημείο του σώματος, στο οποίο επέλεξε να χτυπήσει την Ξ (κοιλιακή χώρα), προδίδουν τουλάχιστον ενδεχόμενο δόλο στο πρόσωπο του δράστη και όχι αμέλεια αυτού.

Το άρθρο 29 ΠΚ πλέον αναφέρει ότι για τη στοιχειοθέτηση του εκ του αποτελέσματος διακρινόμενου εγκλήματος πρέπει το βαρύτερο αποτέλεσμα να οφείλεται «τουλάχιστον» σε αμέλεια του δράστη. Με τον τρόπο αυτόν καταλαμβάνει και τις περιπτώσεις που ο δράστης έχει δόλο ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα «εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα κατ' άλλη διάταξη».

Τα εγκλήματα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα, στα οποία το βαρύτερο αποτέλεσμα οφείλεται σε δόλο του δράστη ονομάζονται «μη γνήσια» εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα. Αντίθετα, τα γνήσια εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα είναι εκείνα, κατά τα οποία το βαρύτερο αποτέλεσμα αποδίδεται σε αμέλεια του δράστη του βασικού αδικήματος.

Έτσι, στην περίπτωση μας, κατά την οποία πράγματι η διάγνωση της υπαιτιότητας στο πρόσωπο του Τ τείνει μάλλον σε ενδεχόμενο δόλο (μη γνήσιο εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο αδίκημα), και πάλι εφαρμόζεται το άρθρο 29 και συναφώς η παράγραφος 2 του άρθρου 380 ΠΚ περί θανατηφόρου ληστείας, καθώς το βαρύτερο αποτέλεσμα του θανάτου της Ξ καλύπτεται από δόλο του δράστη και τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη.

Συνεπώς ο Τ θα ευθύνεται για θανατηφόρο ληστεία, 380 παρ. 2 ΠΚ.

A: Αυτό που πρέπει να εξετασθεί εν προκειμένω είναι το ενδεχόμενο χαρακτηρισμού του A ως ηθικού αυτουργού στις ανωτέρω αξιόποινες πράξεις του T. Ο A πείθει τον T να «σπάσει στο ξύλο» την Ξ. Δηλαδή, ως προς το ζήτημα της παράνομης βίας του T έναντι της Ξ, ο A είναι σαφώς ηθικός αυτουργός, αφού είναι αυτός, ο οποίος προκαλεί στον T με πρόθεση την απόφαση να τελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε (46 ΠΚ). Ως γνωστόν, η ηθική αυτουργία προϋποθέτει μία νοητική επικοινωνία μεταξύ του ηθικού και του φυσικού αυτουργού, η οποία και θα αποτελέσει την αιτία λήψης απόφασης περί τέλεσης της άδικης πράξης από τον δεύτερο. Ενώ, λοιπόν, όπως ήδη αναφέρθηκε, η εν λόγω προϋπόθεση σαφώς πληρούται στην περίπτωση της παράνομης βίας, δεν μπορούμε να πούμε ότι ισχύει το ίδιο για την όλη πράξη της ληστείας, στην οποία ο T προέβη τελικά. Ο δόλος του ηθικού αυτουργού είναι διπλός δόλος, ήτοι ο ηθικός αυτουργός θέλει 1. να τελεστεί η πράξη και 2. να τελεστεί από τον φυσικό αυτουργό.

Η ληστεία (380 ΠΚ) αποτελεί έγκλημα σύνθετο, στο οποίο εμπεριέχονται τα στοιχεία της παράνομης βίας και της κλοπής («αφαίρεση»). Ο δόλος του A εν προκειμένω, όμως, δεν καλύπτει το στοιχείο της κλοπής, αλλά μόνον αυτό της βίας. Συνεπώς είναι αδύνατον να αποδοθεί σε αυτόν ηθική αυτουργία για το όλο έγκλημα της ληστείας.

Σε πιο θεωρητικό επίπεδο, πρέπει να εξετάζει κανείς κάθε φορά τι ακριβώς καλύπτεται από τον δόλο του ηθικού αυτουργού. Αν ο εν δυνάμει ηθικός αυτουργός πείσει τον φυσικό αυτουργό να πραγματώσει το όλο σύνθετο έγκλημα και αυτός πραγματώσει το ένα μόνο τμήμα του, τότε είναι ηθικός αυτουργός στο τελεσθέν τμήμα.

Παράδειγμα: Ο A πείθει τον T να διαπράξει ληστεία και αυτός τελεί κλοπή. Ο A είναι ηθικός αυτουργός στην κλοπή, διότι ο δόλος του καλύπτει και το τμήμα της κλοπής και αυτό της βίας. Δεν μπορεί να είναι ηθικός αυτουργός, βέβαια, σε ληστεία, καθώς η ληστεία δεν τελέστηκε ποτέ (χρειάζεται διαπραχθείσα πράξη), είναι όμως ηθικός αυτουργός στο τελεσθέν έγκλημα της κλοπής. Αντίθετα, όταν ο εν δυνάμει ηθικός αυτουργός πείσει τον φυσικό αυτουργό να τελέσει μέρος του σύνθετου εγκλήματος και εκείνος τελεί το όλον, δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί ηθικός αυτουργός μόνον ως προς το κομμάτι αυτό του εγκλήματος, για το οποίο είχε προκαλέσει την απόφαση στον φυσικό αυτουργό και το οποίο καλύπτεται από τον δόλο του. Παράδειγμα εν προκειμένω είναι το δοθέν εκ του πρακτικού: Ο A πείθει τον T να προκαλέσει στην Ξ κάποια σωματική βλάβη – ενδεχομένως βαριά (διότι τον προτρέπει να την «σπάσει στο ξύλο»), αλλά εν τέλει εκείνος προβαίνει σε ληστεία. Το κομμάτι της κλοπής δεν καλύπτεται από τον δόλο του A, γι' αυτό και ο ίδιος δεν είναι δυνατόν να τιμωρηθεί ως ηθικός αυτουργός ως προς αυτό.

Έτσι, εδώ, ο A είναι ηθικός αυτουργός μόνον στο κομμάτι της βίας.

Το πρόβλημα, το οποίο γεννάται είναι το τι συμβαίνει ως προς το κομμάτι του θανάτου της Ξ. Όπως είδαμε, θανατηφόρος ληστεία στοιχειοθετείται όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα προκύπτει ως πραγμάτωση του κινδύνου, ο οποίος τέθηκε ανεπίτρεπτα με το βασικό έγκλημα, πρέπει δηλαδή να υφίσταται «συνάφεια κινδύνου». Σύμφωνα με το ισχύον αρ. 29 ΠΚ, στα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα η βαρύτερη ποινή επιβάλλεται και στον συμμετοχο, εφόσον και αυτός είχε τουλάχιστον αμέλεια ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα, το οποίο προέκυψε ως πραγμάτωση του κινδύνου του βασικού αδικήματος. Εφόσον, λοιπόν, συντρέχει έστω αμέλεια στο πρόσωπο του A ως

προς τον θάνατο της Ξ, τότε θα τιμωρηθεί και ο ίδιος ως συμμετέχων σε εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα. Προσοχή όμως! Ο Α δεν μπορεί να τιμωρηθεί για θανατηφόρο ληστεία, αφού στο πρόσωπό του δεν συνέτρεχε ο δόλος για το βασικό αδίκημα της ληστείας. Θα μπορούσε όμως να τιμωρηθεί για θανατηφόρο σωματική βλάβη 311 ΠΚ, αν στο πρόσωπό του συνέτρεχε έστω αμέλεια ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα του θανάτου.

Ξ: Η Ξ χτυπάει τον Τ με μια πέτρα στο κεφάλι. Αυτό, το οποίο ερωτάται κατ' ουσίαν εν προκειμένω είναι το εάν στο πρόσωπό της εντοπίζεται κάποιος λόγος άρσης του αδικού (αρ. 20 επ. ΠΚ). Στο άρθρο 22 του Ποινικού Κώδικα σημειώνεται ότι δεν είναι άδικη η πράξη, η οποία τελείται σε κατάσταση άμυνας, ενώ στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου, ο ίδιος ο νομοθέτης προχωρά στον ακριβή ορισμό της έννοιας επισημαίνοντας ότι *«άμυνα είναι η αναγκαία προσβολή του επιτιθέμενου στην οποία προβαίνει το άτομο προς υπεράσπιση του εαυτού του ή άλλου από παρούσα και άδικη επίθεση που στρέφεται εναντίον τους»*. Αυτή η δεύτερη παράγραφος είναι και αυτή που σημειώνει τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν, ώστε να μπορεί μία πράξη προσβολής του εννόμου αγαθού άλλου προσώπου να θεωρηθεί «αμυντική πράξη». Προς τούτο, λοιπόν, πρέπει να συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις:

1. Να υφίσταται **επίθεση**, με την έννοια μίας ανθρώπινης συμπεριφοράς, η οποία θέτει σε κίνδυνο τα έννομα αγαθά άλλου
2. Η επίθεση αυτή να είναι **παρούσα**, δηλαδή να έχει ξεκινήσει και να συνεχίζεται η προσβολή του εννόμου αγαθού ή να επίκειται άμεσα
3. Και η επίθεση αυτή να είναι και **άδικη**, με την έννοια του ότι αντίκειται στην έννομη τάξη και αποδοκιμάζεται από αυτήν.

Εν προκειμένω πληρούνται όλα τα ανωτέρω στοιχεία. Συγκεκριμένα, υφίσταται επίθεση αφού η βία που ασκείται από τον Τ κατά της Ξ προκειμένου να της αφαιρέσει το χρυσό περιδέραιο θέτει σε κίνδυνο τόσο το έννομο αγαθό της υγείας της, αλλά και αυτό της περιουσίας της. Η επίθεση είναι, βέβαια, παρούσα, διότι η προσβολή του εννόμου αγαθού έχει ξεκινήσει και συνεχίζεται και τέλος η επίθεση είναι και άδικη, αφού η εν λόγω συμπεριφορά του Τ σαφώς αντίκειται στην έννομη τάξη και αποδοκιμάζεται από αυτήν, αφού συνιστά και ποινικό αδίκημα.

Κατόπιν των ανωτέρω, είναι σαφές ότι η Ξ βρίσκεται πράγματι σε κατάσταση άμυνας, η οποία αίρει τον αρχικά άδικο χαρακτήρα της πράξης βίας (του χτυπήματος με την πέτρα) κατά του Τ.

Για την πληρότητα της απάντησης, θα ήταν καλό να γίνει μία έστω σύντομη μνεία στο ότι εν προκειμένω, λόγω της έντασης της επίθεσης και το βαθμό επικινδυνότητας αυτής, φαίνεται να τηρείται το αναγκαίο μέτρο της άμυνας, ενώ σαφώς δεν τίθεται ζήτημα υπέρβασης αυτής (23 ΠΚ), δεδομένης της σύγκρισης μεταξύ του εννόμου αγαθού, το οποίο απειλείται και αυτού το οποίο επλήγη από την αμυντική πράξη (ο Τ δεν προκύπτει να υπέστη και οποιαδήποτε σημαντική ζημία).

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!

